

**CENTRUM
EUROPY
WSCHODNIEJ**

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

Nadia Gergało - Dąbek

Czy Ukraina zmierza ku derusyfikacji?

Copyright © Centrum Europy Wschodniej UMCS

REDAKCJA NAUKOWA:

Prof. dr hab. Walenty Baluk

Dr Nadia Gergało-Dąbek

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

Mgr Barbara Targońska

WYDAWCA:

**Centrum Europy Wschodniej
Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie**

ul. Zana 11, 20-601 Lublin,
tel. (+48) 81 537 64 04; tel./faks (+48) 81 537 64 61
biuro@centrum.umcs.pl
<http://www.centrum.umcs.pl>

KOMENTARZE / SPOŁECZEŃSTWO

Nr 17

Nadia Gergało - Dąbek

Czy Ukraina zmierza ku derusyfikacji?

LUBLIN, marzec 2018

Pod koniec lutego w dwóch postradzieckich państwach – Kazachstanie i Ukrainie – miały miejsce bardzo ważne wydarzenia w ich polityce językowej oddalające je od Rosji i „rosyjskiego świata”. 26 lutego prezydent Kazachstanu Nursułtan Nazarbajew zarządził całkowite przejście na język kazachski we wszystkich organach władzy. Działalność parlamentu i rządu również powinna się odbywać wyłącznie w języku państwowym tego kraju. Ponadto prezydent Kazachstanu podjął decyzję o rezygnacji z cyrylicy i od stycznia br. język kazachski przeszedł na alfabet łaciński. Kolejnym krokiem mają być szeroko zakrojone działania na rzecz podwyższenie statusu i prestiżu języka państwowego¹. Należy przy tym zaznaczyć, że według ostatniego spisu ludności z 2009 r. w Kazachstanie mieszka 23,7% etnicznych Rosjan², jednakże ze strony władz Federacji Rosyjskiej nie słychać stanowczych głosów o konieczności obrony rosyjskiej i rosyjskojęzycznej ludności Kazachstanu, jak było to w sytuacji z Ukrainą na początku 2014 r. W odróżnieniu od Kazachstanu, który jest republiką prezydencką, Ukraina jest republiką parlamentarną i proces podejmowania ważnych decyzji w polityce językowej przez Radę Najwyższą jest dłuższy i bardziej skomplikowany, a niekiedy może zostać uznany za niezgodny z ustawą zasadniczą.

Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego Ukrainy

W dniu 28 lutego 2018 roku Sąd Konstytucyjny Ukrainy orzekł, iż dotychczasowa kontrowersyjna ustawa „O zasadach polityki językowej” jest niezgodna z Konstytucją Ukrainy³. Orzeczenie podjęto w oparciu o art. 152 ustawy zasadniczej. Sąd uzasadnił swoją decyzję systematycznymi naruszeniami procedury jej uchwalenia w Radzie Najwyższej, co miało decydujący wpływ na wynik końcowy. Wśród licznych przykładów złamania konstytucyjnej procedury uchwalenia ustawy wymienia się m. in. takie jak: brak przygotowanego do drugiego czytania projektu ustawy oraz zestawienia porównawczego z zaznaczeniem zmian; brak opinii odpowiedniego komitetu odnośnie projektu ustawy podczas rozpatrzenia go i uchwalenia; włączenie projektu ustawy do porządku obrad Rady Najwyższej bez wskazania pełnej nazwy projektu, numeru rejestracyjnego, redakcji oraz kierujących projekt. Ponadto w drugim czytaniu projekt nie był obradowany, parlamentarzyści zostali pozbawieni prawa do rozpatrzenia zgłoszonych przez nich poprawek i propozycji. W uzasadnieniu zaznacza się, że w trakcie rozpatrzenia projektu ustawy w Radzie Najwyższej deputowanym blokowano możliwość wystąpienia z trybuny parlamentarnej, uniemożliwiano procedurę głosowania poprzez użycie siły fizycznej wobec nich; oddawano głosy za osoby nieobecne itp.⁴

¹ *Встреча с министром информации и коммуникаций Дауреном Абаевым*, Официальный сайт Президента Республики Казахстан, 26 февраля 2018, http://www.akorda.kz/ru/events/akorda_news/meetings_and_receptions/vstrecha-s-ministrom-informacii-i-kommunikacii-dauren-abaevym-7 [dostęp: 17.03.2018]

² *Национальный состав, вероисповедание и владения языками в Республике Казахстан*, Министерство национальной экономики Республики Казахстан. Комитет по статистике, http://stat.gov.kz/faces/wcnav_externalId/p_perepis?_afriLoop=5968524094274314#%40%3F_afriLoop%3D5968524094274314%26_adf.ctrl-state%3Dzsr35j61_71 [dostęp: 17.03.2018]

³ *Рішення Конституційного Суду України № 2-р/2018 від 28 лютого 2018 року*, http://www.ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/2-p_2018.pdf [dostęp: 17.03.2018]

⁴ Tamże, s. 8-9.

Z uwagi na rażące i systematyczne łamanie procedury uchwalenia Sąd orzekł, że ustawa jest niezgodna z Konstytucją. Wbrew oczekiwaniom sporej części komentatorów, ekspertów i środowisk proukraińskich Sąd Konstytucyjny w ogóle nie analizował treści ustawy na zgodność z ustawą zasadniczą, gdyż, jak zaznaczono w uzasadnieniu, z zasady nie rozpatruje kwestii merytorycznych w przypadku złamania procedury uchwalenia⁵. Jednocześnie należy odnotować, że jest to pierwszy przypadek w historii istnienia Sądu Konstytucyjnego w niepodległej Ukrainie⁶, gdy uznano ustawę za niekonstytucyjną na podstawie złamania procedury uchwalenia i z powodu braku personalnego głosowania części parlamentarzystów. Mimo że podobne przypadki (tzw. „кнопкодавство”) nie należą do rzadkości w parlamencie ukraińskim, to jednak nigdy dotąd nie było to podstawą do unieważnienia ustawy. Dlatego orzeczenie to zostało uznane za bezprecedensowe i rewolucyjne⁷. Pomijanie uwag treści ustawy może z kolei świadczyć o tym, że władza nie chce drażnić społeczeństwa, gdyż kwestia językowa od lat wywołuje napięcie i dzieli społeczeństwo, szczególnie przed wyborami.

Unieważniona ustawa

Kontrowersyjna ustawa „O zasadach polityki językowej” (nazywana „ustawą językową” lub też „ustawą Kiwałowa-Kolesniczenki” od nazwisk dwóch spośród kilkunastu inicjatorów) została uchwalona w dniu 3 lipca 2012 roku za rządów ówczesnego prezydenta Wiktora Janukowycza i jego prorosyjskiej Partii Regionów. Już na etapie projektu ustawa wywołała ostry sprzeciw części obywateli Ukrainy i pogłębiła podziały w społeczeństwie na tle językowym. Negatywne opinie na temat projektu ustawy wyrażały różne środowiska krajowe i zagraniczne: m.in. organizacje mniejszości narodowych, środowiska akademickie, artystyczne i nawet konfesyjne; potępiły ją liczne instytucje, ruchy i organizacje, jak np. Ukraińska Światowa Rada Koordynacyjna, Grupa Inicjatywna „Pierwszego Grudnia” i wiele innych⁸. Ustawę uchwalono nie tylko pomimo protestów w kraju, ale też wbrew zastrzeżeniom Komisji Weneckiej, która wskazywała na to, że wejście jej w życie grozi zmniejszeniem konsolidacyjnej roli języka ukraińskiego w społeczeństwie, będzie prowadzić do dominacji języka rosyjskiego i pogorszy sytuację ukraińskojęzycznych obywateli⁹.

Jak zaznaczono w opinii Komisji Weneckiej, „[c]hociaż [ustawa] nie zapewnia językowi rosyjskiemu żadnego dodatkowego statusu formalnego, może być postrzegana jako próba poszerzenia zakresu stosowania języka rosyjskiego w kraju i jako krok w kierunku praktycznej oficjalnej dwujęzyczności”¹⁰. Innymi słowy, ustawa wprowadzała bocznymi drzwiami dwujęzyczność z pominięciem Konstytucji, dlatego niebezpiecznie potocznie nazywana była

⁵ Tamże, s. 10.

⁶ *Ігор Сліденко, суддя Конституційного суду: Мовний закон міг бути скасований судом ще у 2014 році*, Укрінформ, 06.03.2018, <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2416765-igor-slidenko-sudda-konstitucijnogo-sudu.html> [dostęp: 17.03.2018]

⁷ Tamże.

⁸ Szczegółowo o procedurze uchwalenia ustawy, opiniach i reakcji zob.

https://uk.wikipedia.org/wiki/Закон_України_«Про_заходи_державної_мовної_політики» [dostęp: 17.03.2018]

⁹ *Opinion on the Draft Law on languages in Ukraine adopted by the Venice Commission at its 86th Plenary Session* (Venice, 25-26 March 2011), CDL-AD(2011)008-e, Venice Commission, [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)008-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)008-e) [dostęp: 17.03.2018]

¹⁰ Tamże, s. 24 (pkt. 113).

ustawą „rusyfikacyjną”. W myśl ustawy w regionach, gdzie liczba mniejszości narodowych wynosi co najmniej 10%, możliwe jest wprowadzenie drugiego języka oficjalnego. Poza językiem rosyjskim, który nie jest tylko językiem mniejszości rosyjskiej na Ukrainie, niewiele innych języków mogło skorzystać na tych zmianach, na co też zwracała uwagę Komisja Wenecka¹¹ – jedynie język węgierski na Zakarpaciu, rumuński w obwodzie Czerniowieckim i krymskotatarski na Krymie. Ustawa dyskryminowała inne języki mniejszościowe, takie jak np. polski, bułgarski, białoruski, jidysz czy gagauski, których nosiciele są bardziej rozproszeni i/lub nie stanowią 10% ludności w miejscach zamieszkania.

Uchwalenie ustawy wywołało falę protestów w wielu większych i mniejszych miastach Ukrainy. W Kijowie przeciwnicy ustawy zorganizowali tzw. „Majdan językowy”, który trwał prawie trzy miesiące (począwszy od połowy maja, tj. od momentu podjęcia decyzji o włączeniu projektu ustawy do porządku obrad Rady Najwyższej i do połowy sierpnia, gdyż ustawa weszła w życie). Część protestujących podjęła głódówkę w obronie języka ukraińskiego, jednakże nie dało to żadnych skutków, gdyż „Majdan językowy” został rozpuśćzony po podpisaniu ustawy przez Janukowycza w sierpniu 2012 r.

Tuż po wejściu w życie ustawy władze lokalne w dziewięciu obwodach Ukrainy natychmiast wprowadziły oficjalną ukraińsko-rosyjską dwujęzyczność, w rzeczywistości jednak była to dominacja języka rosyjskiego. Ustawa dawała przyzwolenie na nieprzestrzeganie konstytucyjnego obowiązku znajomości języka państwowego i posługiwania się nim w sytuacjach oficjalno-urzędowych (głównie w tych regionach, gdzie przeważa ludność rosyjskojęzyczna, węgierska i rumuńska), dlatego jej wprowadzenie nie spowodowało parytetu pomiędzy użyciem języka państwowego a językami regionalnymi. Instytucje monitorujące krajobraz językowy na Ukrainie (np. organizacje „Widsicz”, „Prostir swobody”, ruch społeczny „I tak pojmut!” i in.) odnotowywały zwiększenie ilości języka rosyjskiego w wielu dziedzinach życia społecznego kosztem języka ukraińskiego, co pozwalało mówić o postępującej rusyfikacji¹².

Stało się to, przed czym ostrzegała Komisja Wenecka – ustawa językowa była nieproduktywna w uregulowaniu kwestii językowej w kraju. Zwiększyła ona, a nie zmniejszyła, istniejące podziały na Ukrainie, nie umocowała roli języka ukraińskiego jako państwowego. To powodowało rosnące niezadowolenie części obywateli Ukrainy i budziło w nich ostry sprzeciw.

Po ucieczce prezydenta Wiktora Janukowycza z kraju Rada Najwyższa w dniu 24 lutego 2014 roku przegłosowała unieważnienie ustawy, co natychmiast wykorzystały władze Rosji, by mówić o pogwałceniu praw rosyjskojęzycznych obywateli. Niemniej jednak ówczesny Przewodniczący Rady Najwyższej, pełniący obowiązki prezydenta, Ołeksandr Turczynow nie podpisał uchwały unieważniającej, jak również wybrany w maju 2014 r. prezydent Petro Poroszenko. W lipcu 2014 r. 57 parlamentarzystów zaskarżyło ustawę do Sądu Konstytucyjnego, który dopiero po dwóch latach (w listopadzie 2016 roku) przystąpił do rozpatrzenia skargi i odbyło się pierwsze posiedzenie w tej sprawie. Minęło rekordowo długie 3,5 lata, zanim Sąd wydał orzeczenie końcowe. Przewodniczący Sądu Jurij Baulin przez dwa lata nie stawiał tej

¹¹ Tamże, s. 23 (pkt. 105, 106).

¹² *В Україні триває повзуча русифікація*, Рух добровольців „Простір свободи”, 08.07.2015, <http://dobrovol.org/article/334/> [dostęp: 17.03.2018]; *Населення центральної України сьогодні русифікується*, — експерт, Громадське радіо, 08.04.2016, <https://hromadskeradio.org/programs/hromadska-hvylya/naselennya-centralnoyi-ukrayiny-sogodni-rusyfikuyetsya-ekspert> [dostęp: 17.03.2018]

sprawy na wokandzie, pomimo około 40 wniosków o to od sędziego-sprawozdawcy Ihora Slinenki, który przypuszcza, że nie było ku temu woli politycznej, gdyż kwestia językowa na Ukrainie jest bardzo upolityczniona¹³. Zdaniem sędziego Slidenki, orzeczenie o niezgodność z Konstytucją tej ustawy można było wydać jeszcze w 2014 r., ponieważ złamanie norm konstytucyjnych i proceduralnych przy jej uchwaleniu było tak rażące, że innego orzeczenia Sąd Konstytucyjny po prostu nie mógł wydać¹⁴.

Oczekiwania społeczeństwa

Orzeczenie Sądu Konstytucyjnego wywołało bardzo pozytywną reakcję ze strony różnych środowisk, które od dawna oczekiwały takiej decyzji nie godząc się na dominację języka rosyjskiego, zwłaszcza w sytuacji wojny hybrydowej z Rosją. W trakcie sztucznego odwlekania rozpatrzenia tej ustawy przez Sąd Konstytucyjny wpłynęło bardzo dużo wniosków od władz obwodowych i rejonowych z różnych regionów Ukrainy, jak również od organizacji społecznych, instytucji i zwykłych obywateli o przyśpieszenie wydania orzeczenia¹⁵. Ostatnie badania socjologiczne pokazują, że liczba zwolenników języka ukraińskiego jako jedyne państwowego i zarazem oficjalnego (bez żadnych alternatyw) stale rośnie i obecnie wynosi 61 % (dla porównania w roku 2014 liczba ta stanowiła 47%), a tylko 15% opowiada się za tym, by status drugiego języka państwowego uzyskał język rosyjski¹⁶. Według spisu ludności z 2001 r. na Ukrainie prawie 68% obywateli uważa język ukraiński językiem ojczystym, natomiast ilość języka ukraińskiego w przestrzeni publicznej, produktów medialnych, pozycji wydawniczych etc. w tym języku jest nieproporcjonalnie mała w stosunku do tej liczby. Według badań eksperta ds. sytuacji językowej z Narodowego Uniwersytetu „Akademia Kijowsko-Mohylańska” Ołeksija Kurinnego¹⁷, popyt na język ukraiński znacznie przekracza podaż¹⁸.

Aneksja Krymu przez Federację Rosyjską i działania na wschodzie Ukrainy, które odbywały się pod hasłami „obrony rosyjskiej i rosyjskojęzycznej ludności”¹⁹, spowodowały pewne zmiany w odbiorze języka rosyjskiego i podejściu do kwestii językowej w społeczeństwie ukraińskim: część obywateli przechodzi na język państwowy, gdyż widzi w języku rosyjskim zagrożenie dla bezpieczeństwa i jedności terytorialnej państwa. Jak pokazują sondaże, obywatele Ukrainy oczekują od władz zdecydowanych działań na rzecz wsparcia dla języka

¹³ Ігор Сліденко, суддя Конституційного суду: Мовний закон міг бути скасований судом ще у 2014 році, Укрінформ, 06.03.2018, <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2416765-igor-slidenko-sudda-konstitucijnogo-sudu.html> [dostęp: 17.03.2018]

¹⁴ Там же.

¹⁵ Там же.

¹⁶ Україна: настрої та очікування, Результати національного опитування, грудень 2017, 30000 респондентів, Соціологічна група „Рейтинг”, http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ukraine_022018_press.pdf [dostęp: 17.03.2018]

¹⁷ Олесь Куринний згинув в wypadku samochodowym we wrześniu 2017 r. wracając z konferencji w Warszawie.

¹⁸ Населення центральної України сьогодні русифікується, — експерт, Громадське радіо, 08.04.2016, <https://hromadskeradio.org/programs/hromadska-hvylya/naselennya-centralnoyi-ukrayiny-sogodni-rusyfikuyetsya-ekspert> [dostęp: 17.03.2018]

¹⁹ Інвестиційний форум ВТБ Капітал «Россия зовёт!», <http://www.kremlin.ru/events/president/news/53077> [dostęp: 17.03.2018]; Пленарне засідання Петербурського міжнародного економічного форуму, <http://kremlin.ru/events/president/news/54667> [dostęp: 17.03.2018]

narodu tytularnego²⁰. Prof. Wołodymyr Kułyk z Instytutu Badań Politycznych i Entonarodowych im. I. Kurasa w oparciu o badania socjologiczne zwraca uwagę na to, że poparcie dla ukrainizacji jest nawet większe, niż dla dekomunizacji²¹. Na pytanie, jaką politykę językową powinno prowadzić państwo ukraińskie, 61% obywateli odpowiedziało „sprzyjać rozpowszechnieniu języka ukraińskiego we wszystkich dziedzinach życia”, 20% - „rozstrzygnąć kwestię statusu języka rosyjskiego”, 12% - „zagwarantować realizację językowych praw mniejszości narodowych”²². Odnotowano wzrost zainteresowania nauką języka ukraińskiego wśród mieszkańców nieokupowanej przez Rosję części Donbasu²³. W listopadzie 2017 roku 178 parlamentarzystów zwróciło się z apelem do prezydenta Ukrainy o to, by ogłosił on 2018 rok rokiem języka państwowego. Z podobnym apelem zwróciły się do głowy państwa również środowiska inteligencji twórczej oraz proukraińscy aktywiści.

Próżnia prawna

Obecnie na Ukrainie powstała swoista próżnia prawna, gdyż po raz pierwszy od 1989 roku żadna ustawa poza art. 10 Konstytucji Ukrainy nie reguluje użycia i funkcjonowania języków na Ukrainie²⁴. Uznanie dotychczasowej ustawy językowej za niezgodną z Konstytucją nie oznacza bowiem, że automatycznie moc prawną ma poprzednia, uchwalona jeszcze w 1989 roku, czyli za czasów ZSRR. O ile w niektórych dziedzinach kwestie językowe są uregulowane (np. ustawa o limitach w programach radiowych i telewizyjnych, ustawa o edukacji), to użycie języków w wielu innych dziedzinach życia publicznego, np. w sferze usług czy reklamie, nie są uregulowane.

W Radzie Najwyższej zarejestrowano 3 projekty ustawy językowej, z których największe poparcie ma projekt №5670-d "O zapewnieniu funkcjonowania języka ukraińskiego jako państwowego". Projekt wpłynął do Rady Najwyższej 9 czerwca 2017 r., a jego inicjatorami wystąpiło 76 parlamentarzystów z różnych ugrupowań politycznych²⁵, jednakże zyskał on poparcie szerokiej rzeszy przedstawicieli różnych środowisk, przez co został okrzyknięty „projektem obywatelskim”. Projekt ten zakłada powołanie kilku instytucji, m.in. Krajową Komisję ds. Standardów Języka Ukraińskiego, Centrum Języka Ukraińskiego, Centrum Terminologii Języka Ukraińskiego, Pełnomocnika ds. Ochrony Języka Ukraińskiego; wprowadza obowiązek posługiwania się językiem ukraińskim przez polityków i urzędników państwowych (obecnie kilku ministrów ma problem z wystawianiem się po ukraińsku). Projekt ustawy 5670-d składa się z 60-ciu artykułów, wnosi zmiany do ponad 50 aktów ustawodawczych i obejmuje

²⁰ *Українці підтримують зміцнення позицій української мови, але в багатьох сферах і далі домінує російська*, Рух добровольців „Простір свободи”, 08.11.2017, <http://dobrovol.org/article/353/> [dostęp: 17.03.2018]

²¹ В. Кулик, *Українізації бояться не громадяни, а влада*, „Дзеркало тижня”, 14.07.2017, https://dt.ua/socium/ukrayinizaciyi-boyatsya-ne-gromadyani-a-vlada-248439_.html [dostęp: 17.03.2018]

²² Тамże.

²³ *Жителі Донбасу все більше хочуть вчити українську мову*, Рух захисту української мови, <http://zahystmovu.org.ua/жителі-донбасу-все-більше-хочуть-вчит/> [dostęp: 17.03.2018]

²⁴ *Ігор Сліденко, суддя Конституційного суду: Мовний закон міг бути скасований судом ще у 2014 році*, Укрінформ, 06.03.2018, <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2416765-igor-slidenko-sudda-konstitucijnogo-sudu.html> [dostęp: 17.03.2018]

²⁵ *Проект Закону про забезпечення функціонування української мови як державної*, Верховна Рада України, офіційний веб-портал, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61994 [dostęp: 17.03.2018]

ponad 30 różnych dziedzin życia społecznego. Nad projektem ustawy pracowała grupa prawników, aktywistów społecznych i ekspertów związanych z Radą Koordynacyjną ds. zastosowania języka ukraińskiego we wszystkich dziedzinach życia społecznego przy Ministerstwie Kultury Ukrainy. Projekt uzyskał poparcie odpowiedniego komitetu Rady Najwyższej. Poparły go m.in. senaty trzech najbardziej znanych uczelni ukraińskich (Narodowego Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie, Narodowego Uniwersytetu im. T. Szewszhenki w Kijowie oraz Narodowego Uniwersytetu „Akademia Kijowsko-Mohylańska”), kilku ministerstw oraz szerokiego grona ekspertów, działaczy społecznych, przedstawicieli kultury i in²⁶.

Autorzy ustawy, m.in. parlamentarzystka Hanna Hopko, przekonują, że jej uchwalenie nie spowoduje pogłębienia podziałów, lecz odwrotnie – uniemożliwi spekulowanie na kwestii językowej i jest kluczowe dla bezpieczeństwa narodowego. Jako przykład podaje Zakarpacie, gdzie 80% mniejszości węgierskiej nie zna języka ukraińskiego i gdzie coraz częściej pojawiają się głosy o udzieleniu im autonomii. W ocenie H. Hopko przyjęcie ustawy ma służyć m. in. jedności terytorialnej Ukrainy²⁷. Taras Szamajda zaznacza z kolei, że jest to ustawa o prawach i obowiązkach obywateli Ukrainy, np. o prawie do uzyskania informacji publicznej w języku państwowych, z czym na Ukrainie jest duży problem²⁸.

Aktywiści środowisk proukraińskich, ludzie kultury, jak również naukowcy, eksperci oraz niektórzy parlamentarzyści apelują do władz o niezwłoczne uchwalenie nowej ustawy językowej w oparciu o projekt nr 5670-d²⁹. Wice-premier Ukrainy Pawło Rozenko uważa, że przyjęcie ustawy o języku ukraińskim zakończy „sztuczne nakręcanie” kwestii językowej i apeluje o uchwalenie jej w pierwszym czytaniu³⁰. Minister Kultury Ukrainy Jewhen Niszczuk wystosował pismo do Przewodniczącego Rady Najwyższej Andrija Parubija, w którym apeluje o włączenie do porządku obrad na najbliższym posiedzeniu plenarnym projektu nowej ustawy³¹. Andrij Parubij z kolei oświadczył, że orzeczenie Sądu Konstytucyjnego otwiera drogę do rozpatrzenia i uchwalenia nowej ustawy językowej. Jego zdaniem, uchwalona za czasów Janukowycza poprzednia ustawa była tym „haniebnym aktem”, którym „agentura rosyjska pod przykrywką polityków usiłowała dokonać rozłamu Ukrainy”³². Powiedział on, że najważniejszą ustawą, która

²⁶ Чому необхідно ухвалити закон про мову 5670-д (інфографіка), Портал мовної політики, 14 березня 2018, <http://language-policy.info/2018/03/chomu-neobhidno-uhvalyty-zakon-pro-movu-5670-d-infografika/#more-4878> [dostęp: 17.03.2018]

²⁷ Wypowiedź z programie telewizyjnym "Підсумки тижня", 5 kanał, z dnia 11 marca 2018 r.

²⁸ Тамże.

²⁹ Невідкладно прийняти закон про українську мову. Відкрите звернення, Портал мовної політики, 19 липня 2017, <http://language-policy.info/2017/06/nevidkladno-pryjnyaty-zakon-pro-ukrajinsku-movu-vidkryte-zvernennya/> [dostęp: 17.03.2018]

³⁰ Павло Розенко: Ухвалення законопроекту про державну мову забезпечить Україну від штучного накручування «мовного питання», Урядовий портал, 13 березня 2018, <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/pavlo-rozenko-uhvalennya-zakonoprojektu-pro-derzhavnu-movu-ubezpechit-ukrayinu-vid-shtuchnogo-nakruchuvannya-movnogo-pitannya> [dostęp: 17.03.2018]

³¹ Міністр культури просить Парубія розглянути мовний законопроект, Портал мовної політики, 7 березня 2018, <http://language-policy.info/2018/03/ministr-kultury-prosyty-parubiya-rozhlyanuty-movnyj-zakonoprojekt/> [dostęp: 17.03.2018]

³² Парубій: Рада має ухвалити новий закон про мову, «Українська правда», 1 березня 2018, <https://www.pravda.com.ua/news/2018/03/1/7173245/> [dostęp: 17.03.2018]

określa politykę językową państwa, „była i jest Konstytucja Ukrainy, która stanowi, że językiem państwowym w Ukrainie jest język ukraiński”³³.

Prezydent Poroszenko a kwestia językowa

Kluczową rolę w dalszym rozwoju sytuacji językowej może odegrać prezydent Petro Poroszenko. Jego stanowisko w tej sprawie nie jest jednak do końca jasne. Jak dotąd nie zabrał on głosu odnośnie żadnego z trzech projektów językowych, ani też nie inicjował własnego. Nie wiadomo też, czy jego frakcja w Radzie Najwyższej zagłosuje za przyjęciem obywatelskiego projektu ustawy językowej nr 5670-d. Przeciwnicy zarzucają mu brak woli politycznej do uchwalenia nowej ustawy językowej, spowolnienie, a nawet blokowanie zmian na rzecz zwiększenia języka ukraińskiego w przestrzeni publicznej. Iryna Farion, kontrowersyjna działaczka partii Swoboda, zarzuca wręcz prezydentowi, że swoimi działaniami i decyzjami lub niedecyzjami działa on na korzyść prezydenta Rosji Putina³⁴. Aktywiści wypominają prezydentowi jego prorosyjską postawę, gdy był on Przewodniczącym Rady Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy w okresie prezydentury Wiktora Juszczenki. W roku 2005 do Rady Najwyższej trafił projekt ustawy nr 6254 „O zapewnieniu swobodnego rozwoju, używania i ochrony języka rosyjskiego oraz języków regionalnych lub mniejszościowych w Ukrainie”³⁵. Wprawdzie wśród inicjatorów nie ma nazwiska Petra Poroszenki, jednak w uchwale Rady Najwyższej odrzucającej ten projekt widnieje nazwisko Poroszenki³⁶. Ponadto prezydentowi zarzucają brak woli politycznej w wycofaniu russyfikacyjnej ustawy Kiwałowa-Kolesniczenki oraz zwlekanie z uznaniem jej za niekonstytucyjną.

Zwolennicy obecnego prezydenta z kolei odnotowują jego ewolucję w stronę ukrainizacji i jako przykłady podają wypowiedzi w obronie art. 7 w ustawie o edukacji, który stanowi, że językiem nauczania w szkołach ma być język ukraiński, co wywołało napięcia w stosunkach z kilkoma krajami, m.in. Węgrami i Rumunią. Prezydent Poroszenko również apelował o zwiększenie kontentu w języku ukraińskim w radiu i telewizji, a jego partia poparła ustawy o obowiązkowych limitach i ustawę edukacyjną. 9 marca br., w dniu urodzin Tarasa Szewczenki, wręczając najwyższą nagrodę imienia znanego poety ukraińskiego laureatom prezydent Poroszenko zapowiedział, że wkrótce podpisze dekret o przygotowaniu 10-letniego programu zakorzenienia języka ukraińskiego i wzmocnienia jego państwowego statusu³⁷.

Ostatnie sondaże pokazują, że poparcie dla prezydenta Petra Poroszenki jest na bardzo niskim poziomie 13,8%³⁸. Czy zdobędzie się prezydent - wzorem Kazachstanu - na bardziej

³³ Tamże.

³⁴ І. Фаріон, *Порошенко і українська мова: 10 кроків злиття з «руським міром»*, „Українська правда”, 08.07.2017, <https://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/5960d59ab8152/> [dostęp: 17.03.2018]

³⁵ Про гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської мови, а також регіональних мов або мов меншин в Україні, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=23722 [dostęp: 17.03.2018]

³⁶ Лариса Ніцой: *Порошенко 2005-го подавав до Ради законопроект про захист російської мови*, Інформаційний акцент, 11 вересня 2017, <https://www.infa.ua/lary-sa-nitsoj-poroshenko-2005-go-podavav-do-rady-zakonoprojekt-pro-zahy-st-rosijs-koyi-movy/> [dostęp: 17.03.2018]

³⁷ *Порошенко анонсував десятиліття зміцнення статусу української мови* Інформаційне агентство Interfax-Україна, 09.03.2018, <http://ua.interfax.com.ua/news/general/490734.html> [dostęp: 17.03.2018]

³⁸ *Україна: настрої та очікування*, Результати національного опитування, грудень 2017, 30000 респондентів, Соціологічна група „Рейтинг”, http://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/rg_ukraine_022018_press.pdf [dostęp: 17.03.2018]

zdecydowane kroki w kierunku derusyfikacji kraju w celu pozyskania poparcia proukraińskich wyborców? Wydaje się to być wysoce prawdopodobne, zważywszy na oczekiwania społeczne dotyczące wsparcia dla języka ukraińskiego oraz ewolucję prezydenta w tej kwestii od czasu objęcia przez niego najwyższy urząd w państwie.